

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

(Individual Study)

ประชาธิปไตยในรัฐธรรมนูญ

จัดทำโดย ดร. ลือชา การณ์เมือง

รหัส ๖๕๑๐๒๙

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑๐

วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาธิปไตยในรัฐธรรมนูญ

ดร. ลือชา การณ์เมือง^๑

บทนำ

หากนับจากปัจจุบันย้อนกลับไปจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ ประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว รวมถึงธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร นับรวมแล้วกว่า ๒๐ ฉบับ ทั้งหมดล้วนถูกใช้เป็นกรอบในการปกครองประเทศ ณ ช่วงเวลานั้น ๆ โดยอำนาจทั้งหมดที่บัญญัติไว้รวมไปถึงการระบอบการปกครองได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง การปกครอง กำหนดอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารประเทศ สิทธิขั้นพื้นฐาน รวมถึงส่วนที่เป็นรายละเอียดสำคัญ ๆ เช่น รูปแบบการปกครอง แนวนโยบายพื้นฐานของรัฐ สิทธิหน้าที่ของประชาชน นิติสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน^๒ เป็นต้น แต่หากพิจารณาในอีกแง่หนึ่งเราจะถือว่ารัฐธรรมนูญเป็นเพียงกฎหมายที่เขียนขึ้นเพื่อระบุว่าจะปกครองประเทศหรือรัฐนั้น ๆ ปกครองในรูปแบบใด เพื่อไม่ปล่อยให้ผู้มีอำนาจในการปกครองกระทำการตามอำเภอใจของตนโดยไม่มีขอบเขตกำหนดไว้ก็ได้

ดังนั้น การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งมีรัฐธรรมนูญจึงไม่สามารถบอกได้ว่าประเทศนั้นมีระบอบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแน่นอนแล้ว เพราะยังต้องพิจารณาถึงรายละเอียดของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ว่านั้นด้วย โดยพิจารณาว่ารัฐธรรมนูญฉบับใดถือมติปวงชนเป็นใหญ่และให้สิทธิมนุษยชนแก่ประชาชน รัฐธรรมนูญฉบับนั้นก็ถือว่าเป็นประชาธิปไตย แต่หากว่ารัฐธรรมนูญฉบับนั้นถือตามความเห็นชอบของอภิสิทธิ์ชนหรือกลุ่มคนและจำกัดสิทธิมนุษยชนที่ประชาชนพึงมีพึงได้ รัฐธรรมนูญฉบับนั้นก็ไม่ใช่ประชาธิปไตย^๓

ในกรณีของประเทศไทยก็เช่นเดียวกันทั้งรัฐธรรมนูญฉบับถาวร รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว รวมถึงธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร ต่างก็มีที่มาต่างกัน อย่างเช่นการทำรัฐประหารเพื่อยึดอำนาจก็จะมีกรรมาธิการรัฐธรรมนูญฉบับถาวรทำให้ต้องมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และในระหว่างการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก็ต้องมีธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร หรือรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ประกาศใช้ก่อนเพื่อเป็นกรอบ เป็นขอบเขต หรือเป็นหลักในการปกครองประเทศระหว่างที่ยังมีรัฐธรรมนูญฉบับถาวร

พร้อมกันนี้หากพิจารณาจากเนื้อหาและบทบัญญัติที่อยู่ในรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ นับตั้งแต่พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองสยาม (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๔๗๕ จะพบว่ารัฐธรรมนูญหลายฉบับมีบทบัญญัติที่บัญญัติไว้ตามหลักการประชาธิปไตย แต่ในขณะเดียวกันก็มีรัฐธรรมนูญฉบับถาวร รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวหรือธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรอีกหลายฉบับที่มีบทบัญญัติขัดกับหลักประชาธิปไตย ทั้งนี้แม้ว่าในความเป็นจริงแล้วประเทศไทยจะมีรัฐธรรมนูญมาแล้วมากกว่า

^๑ กรรมการบริหารความเสี่ยง กองทุนประกันสังคม

^๒ อมรเทพ แก่กลักสิกรรม, สารานุกรมเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ, (เอกสารอัดสำเนา)

^๓ วิเชียร เฟ่งพิศ, รัฐธรรมนูญกับหลักประชาธิปไตย, <https://pridi.or.th/th/content/๒๐๒๑/๑๒/๙๒๔>

๒๐ ฉบับ แต่รัฐธรรมนูญส่วนใหญ่ก็จะมี ความเกี่ยวเนื่องหรือมีความเกี่ยวข้องกับการรัฐประหารแทบทั้งสิ้น ด้วยประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญที่ถูกยกเลิกจากการรัฐประหาร จำนวน ๙ ฉบับ รัฐธรรมนูญหรือธรรมนูญปกครองราชอาณาจักรที่ประกาศใช้เป็นการชั่วคราวภายหลังการรัฐประหารอีก จำนวน ๘ ฉบับ รัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นใหม่หลังการรัฐประหารภายใต้ข้ออ้างการทำให้เป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้นหรือเพื่ออุดช่องว่างของรัฐธรรมนูญเดิมอีก จำนวน ๖ ฉบับ โดยมีรัฐธรรมนูญที่ถือกันว่าร่างขึ้นมาจากความต้องการของประชาชนเพียง ๑ ฉบับ เท่านั้น ไม่นับรวมถึงบทบัญญัติที่ปรากฏในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างรอยต่อของการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ที่เป็นการรับรองสถานะขององค์กรหรือสิ่งต่าง ๆ จากการกระทำของคณะรัฐประหารหรือรัฐบาลชั่วคราวที่ถ้าหากพิจารณาดี ๆ แล้วอาจจะขัดหรือไม่เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย

บทความนี้จะกล่าวถึงความเป็นประชาธิปไตยและไม่เป็นประชาธิปไตยที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญของประเทศไทย โดยพิจารณาจากรัฐธรรมนูญฉบับถาวร รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวหรือธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร รวมไปถึงบทเฉพาะกาลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เข้าใจว่าถึงแม้ว่าเราจะมี การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ มีรัฐสภา มีการเลือกตั้ง มีคณะรัฐมนตรี ที่มีที่มาตามกลไกของรัฐธรรมนูญ หากแต่บทบัญญัติบางอย่างที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญก็ยังคงมีความขัดแย้งหรือไม่ตรงกับหลักการประชาธิปไตย

ความหมายของรัฐธรรมนูญ

“รัฐธรรมนูญไม่ใช่กฎหมายของรัฐบาลแต่เป็นกฎหมายของประชาชนเพื่อสถาปนารัฐบาล รัฐบาลที่ไร้รัฐธรรมนูญก็คือรัฐบาลที่มีอำนาจแต่ปราศจากสิทธิในการปกครอง”^๔

คำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าประเทศหรือรัฐจะต้องมีรัฐธรรมนูญเพื่อรองรับความชอบธรรมในการใช้อำนาจรัฐในกิจการต่าง ๆ การมีรัฐธรรมนูญจึงกลายเป็นเครื่องหมายของการมีความชอบธรรมของผู้ปกครอง การมีอยู่ของรัฐธรรมนูญจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของความชอบธรรมในการปกครองประชาชนและรัฐ^๕

คำปรารภของรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่จึงได้กล่าวถึงพันธสัญญาของการเข้าร่วมเป็นประเทศหรือรวมเป็นรัฐ โดยอาจรวมถึงสาเหตุและกำเนิดของรัฐธรรมนูญเอาไว้ด้วย ที่สำคัญรัฐธรรมนูญได้กำหนดรายละเอียดโครงสร้างสถาบันการเมืองที่สำคัญและจำเป็นต่อการปกครอง กำหนดที่มาของบุคคลผู้ใช้อำนาจและระยะเวลาในการใช้อำนาจ การเข้าสู่อำนาจและการพ้นจากอำนาจ การตรวจสอบกำกับ ควบคุม การใช้อำนาจรัฐ การตรากฎหมายและแก้ไขกฎหมาย ตลอดจนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเอาไว้ด้วย^๖

ปัจจุบันมีการเรียกกฎหมายที่ทำหน้าที่คล้ายรัฐธรรมนูญหรือทำหน้าที่เป็นรัฐธรรมนูญ ด้วยชื่อที่แตกต่างกันไปตามบริบทของประเทศหรือรัฐนั้น ๆ โดยคำว่า "Constitution" เป็นคำที่เพิ่งนำมาใช้เมื่อสหรัฐอเมริกาประกาศใช้รัฐธรรมนูญของตน แต่ก่อนหน้านั้นแม้คำว่า "Constitution" จะปรากฏการใช้

^๔ บัณฑิต จันทร์โรจนกิจ , รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ความเป็นมาและสาระสำคัญ , (กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า) , ๒๕๕๘ , หน้า ๓

^๕ เฟิงอ่า , หน้า ๓ - ๔

^๖ เฟิงอ่า , หน้าเดียวกัน

งานมาอย่างยาวนาน เช่น ใน The Politic ของอริสโตเติล ที่อธิบายความหมายของคำว่า Constitution ไปในลักษณะเดียวกันกับระบบการปกครอง คือ การจัดองค์กรของบรรดาผู้ปกครองทั้งหลายในเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำหนดผู้เป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด เป็นต้น แต่ก่อนหน้าการประกาศใช้รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาได้มีคำเรียกตราสารทางกฎหมายฉบับหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศและจัดรูปแบบการปกครองภายในของรัฐในลักษณะเช่นเดียวกันกับรัฐธรรมนูญของอังกฤษช่วงสมัยสาธารณรัฐว่า The Instrument of Government^๗

นอกจากนี้ ในปัจจุบันสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็ไม่ได้เรียกรัฐธรรมนูญของตนว่า รัฐธรรมนูญ หรือใช้คำที่มีรากศัพท์ในลักษณะเดียวกันกับคำว่า "Constitution" แต่กลับเรียกว่า "Grundgesetz" ที่มีความหมายถึง "Basic Law" ในภาษาอังกฤษ ซึ่งหมายถึง "กฎหมายพื้นฐาน" เป็นต้น^๘

ดังนั้น ความสำคัญของรัฐธรรมนูญจึงไม่ได้อยู่ที่จะเรียกว่า "รัฐธรรมนูญ" หรือเรียกว่า "กฎหมาย" แต่ความสำคัญอยู่ที่ว่ากฎหมายนั้น ๆ มีข้อความกำหนดระเบียบแห่งอำนาจสูงสุดและความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจเหล่านั้นต่อกันและกันหรือไม่อย่างไร^๙

สำหรับประเทศไทยแล้วคำว่า "รัฐธรรมนูญ" พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า บทกฎหมายสูงสุดที่จัดระเบียบการปกครองประเทศ กำหนดรูปแบบและระบอบการปกครองของประเทศ สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชน อำนาจหน้าที่ขององค์กร และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร^{๑๐} แต่ก็เป็นคำและความหมายที่เกิดขึ้นมาภายหลังจากพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้มีการใช้บังคับไปแล้ว โดยเกิดจาก พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศประพันธ์ ทรงเสนอผ่านหนังสือพิมพ์ประชาชาติว่าคำว่า "ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน" มีความยืดยาวเกินไป สมควรใช้คำว่า "รัฐธรรมนูญ" ซึ่งทรงอธิบายในเชิงภาษาศาสตร์และนิรุกติศาสตร์ของคำนี้ว่ามาจากคำนำคำ ๒ คำมาประกอบกันคือ คำว่า "รัฐ" และคำว่า "ธรรมนูญ" โดยคำว่า "ธรรมนูญ" นั้นมาจากคำว่า "ทำนูน" หรือ "ทำนูล" ซึ่งเป็นคำในภาษาเขมรที่หมายถึง ท่วงทำนอง แผลงมาจากคำว่า "ทูล" ซึ่งคำในภาษาเขมรคำนี้ก็มาจากคำว่า "ตรมุนูน" ในภาษาทมิฬ โดยคำว่า "ตรม" แผลงกลายเป็นคำว่า "ธรรม" แปลว่าระเบียบการ ส่วนคำว่า "นูน" แปลว่า แนวหรือบรรทัด^{๑๑}

ดังนั้น คำว่า "ตรมุนูน" จึงหมายถึง บรรทัดฐานของกฎระเบียบ และแม้ว่าโดยสภาพแล้ว คำว่า "ธรรมนูญ" จะสามารถนำไปใช้แทนคำว่า "Constitution" ได้เลย แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากคำว่า "ธรรมนูญ" ได้ถูกนำไปใช้แล้วในความหมายต่าง ๆ กัน ครั้นจะใช้คำว่า "ธรรมนูญการปกครอง" ก็จะเป็นการเยิ่นเย้อเกินไป จึงได้นำคำว่า "รัฐ" เข้ามาประกอบเข้าไปเพื่อกลายเป็นคำว่า "รัฐธรรมนูญ" สื่อถึงการกฎระเบียบการปกครองภายในของรัฐ ทำให้เมื่อมีการเสนอคำ ๆ นี้ขึ้นมาคณะอนุกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญและรัฐบาลในขณะนั้นจึงเห็นด้วย เพราะเห็นว่าเป็นคำที่ดูกะทัดรัด และได้ความหมายตรงกับคำว่า "ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน" ซึ่งถ่ายทอดมาจากคำว่า "Constitution" ในภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสอีกทีหนึ่ง ดังนั้นคณะอนุกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจึงใช้คำว่า "รัฐธรรมนูญ" แทนคำว่า

^๗ เขมภัทร ทฤษฎีคุณ , รัฐธรรมนูญคืออะไร : ความหมายและที่มาของคำ : <https://pridi.or.th/th/content/๒๐๒๑/๐๖/๗๔๘>

^๘ อ่างแล้ว , เขมภัทร ทฤษฎีคุณ

^๙ เฟ็งอ่าง

^{๑๐} <https://dictionary.orst.go.th/>

^{๑๑} อ่างแล้ว , เขมภัทร ทฤษฎีคุณ

“ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน” ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕ ฉบับวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕^{๑๒}

ความหมายของประชาธิปไตย

“ประชาธิปไตย” เดิมเป็นคำผสมระหว่าง demos + kratia ในภาษากรีก ซึ่งในสมัยกรีกโบราณมีการปกครองในรูปแบบของนครรัฐ มีประชากรแค่ราวห้าหมื่นคนเท่านั้น จึงมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยทางตรง เมื่อมีประเด็นปัญหาที่ต้องตัดสินใจจะเปิดโอกาสให้มีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง จากนั้นก็ให้มีการลงคะแนนเสียง ณ ที่ตรงนั้น ด้วยการนับจำนวนหรือใช้วิธีอื่น เสียงข้างมากคือได้คะแนนเสียงร้อยละ ๕๑ ก็จะเป็นผู้ชนะ เป็นที่มาของการใช้มติเสียงข้างมากในการตัดสินใจขัดแย้งเพื่อหาข้อยุติ เรียกว่า majority rule ขณะเดียวกันประชาชนทั่วไปรวมทั้งฝ่ายค้านที่แพ้ในการลงคะแนนเสียงก็จะมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่ไม่สามารถละเมิดได้ ดังนั้น เสียงข้างมากในการปกครองและการเคารพเสียงข้างน้อยจึงเป็นของคู่กัน^{๑๓}

แต่เมื่อจำนวนประชากรมีเพิ่มขึ้นการมีประชาธิปไตยทางตรงจึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ต้องมีการเลือกตัวแทนที่เรียกว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” เพื่อทำหน้าที่แทนประชาชนส่วนใหญ่ที่ได้ลงคะแนนเสียงข้างมากให้กับพรรคใดพรรคหนึ่ง ประชาธิปไตยแบบตัวแทน (representative democracy) เป็นวิธีการใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในชุมชนที่มีจำนวนประชากรมากไม่สามารถลงคะแนนเสียงโดยตรงได้ จึงต้องใช้วิธีการแบบมีตัวแทน ข้อสังเกตก็คือ ในขณะที่ได้เพียงร้อยละ ๕๑ จะเท่ากับชนะในการลงคะแนนเสียงทั้งหมด ดังนั้น ฝ่ายเสียงข้างน้อยย่อมตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบ ในกรณีเช่นนี้จึงต้องคำนึงถึงสิทธิเสียงข้างน้อยเป็นพิเศษ และขณะเดียวกันกลุ่มเสียงข้างน้อยก็สามารถมีบทบาทในการปฏิบัติงานการเมืองควบคุมไม่ให้เสียงข้างมากใช้อำนาจที่ละเมิดต่อกฎหมายหรือลู่แก่อำนาจ นั่นคือการมีฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ในประเทศอังกฤษฝ่ายค้านได้รับการโปรดเกล้า ๆ แต่งตั้งโดยประมุขของรัฐ และใช้คำว่า (His) Her Majesty’s Loyalty Opposition เพื่อทำหน้าที่ค้านอำนาจในลักษณะการตรวจสอบและการคานอำนาจในการใช้อำนาจ^{๑๔}

โดยประชาธิปไตยจะมีหลักการสำคัญ ๆ คือ

๑. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน
๒. หลักสิทธิและเสรีภาพ
๓. หลักความเสมอภาค
๔. หลักภราดรภาพ
๕. หลักเหตุผล
๖. หลักนิติธรรม

^{๑๒} เพิ่งอ้าง

^{๑๓} ลิขิต ธีรเวคิน , ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษ ๒๑ : ทางตัน ทางออก และแนวทางแก้ไข , สถาบันพระปกเกล้า , ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษใหม่ , (กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันพระปกเกล้า) , ๒๕๕๙ , หน้า ๓ - ๕

^{๑๔} เพิ่งอ้าง , หน้าเดียวกัน

ว่าคำนิยามหรือความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ไม่ได้มีเพียงความหมายเดียว หากแต่มีอยู่มากมาย อาทิ^{๑๕}

อับราฮัม ลินคอล์น นิยามว่าประชาธิปไตยคือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

เซอร์ วินสตัน เชอร์ชิลล์ นิยามว่าประชาธิปไตยคือการปกครองที่เลวร้ายที่สุดที่มนุษย์ คิดค้นขึ้นมาได้

พจนานุกรมภาษาอังกฤษฉบับออกซ์ฟอร์ดให้ความหมายว่าเป็น ระบอบการปกครองของรัฐบาลที่ประชาชนทุกคนในประเทศมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตัวแทนของตน

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่าเป็น ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ , การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่

กรณีของประเทศไทยก็เช่นกันคำว่า “ประชาธิปไตย” มีที่มาและพัฒนาการอันยาวนาน พร้อมกับมีความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยเดิมทีความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย^{๑๖}” ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติขึ้นราวปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ถูกใช้ไปในความหมายที่ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “republic” หรือ “สาธารณรัฐ” อันหมายถึงระบอบการปกครองที่ไม่มีกษัตริย์ ซึ่งเป็นคำนิยามที่มีนัยยะทางการเมืองของการขับเคี่ยวระหว่างกลุ่มอำนาจต่าง ๆ ในขณะที่เริ่มมีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองก่อนที่จะใช้เวลาอีกพอสมควรกว่าที่ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” จะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงจาก “republic” มาเป็น “democracy” แบบในปัจจุบัน^{๑๗}

กระนั้นในบริบทคำว่า “ประชาธิปไตย” ก็มีความย้อนแย้งในตัวเอง เพราะหากนำกรอบความคิดแบบตะวันตกมาใช้คงหลีกเลี่ยงไม่พ้นนิยามที่ว่า “ประชาธิปไตย” คือ อำนาจอสูงสุดเป็นของประชาชนซึ่งถือเป็นหลักสากลที่ทุกประเทศยึดถือ หากแต่ด้วยบริบทของแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างกันทางประวัติศาสตร์การเมือง สังคม ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม การนำเอาประชาธิปไตยแบบตะวันตกไปใช้เป็นระบอบการปกครองของประเทศย่อมต้องผ่านสิ่งต่าง ๆ มาพอสมควร ทั้งนี้ ระยะเวลาจะเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าประชาธิปไตยมีความแตกต่างในทางปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี นั่นหมายความว่าในความเหมือนกันของประชาธิปไตยก็มีความแตกต่างกันในรายละเอียดหรือผลที่เกิดจากการใช้ระบอบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ ที่ความแตกต่างกันย่อมนำไปสู่ความมั่นคงและไม่มั่นคงของระบอบประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน^{๑๘} อีกทั้งในบริบทของประเทศไทยประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นหลัง พ.ศ. ๒๔๗๕ เองก็ไม่ใช่อะไรที่เกิดขึ้นมาลอย ๆ หากแต่เป็นเรื่องของการนำเอาทฤษฎีประชาธิปไตยของตะวันตกเข้ามาผสมรวมเข้ากับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และทำให้เกิดการผสมและค่อย ๆ พัฒนาประยุกต์ให้เกิดขึ้นจริงกับสถานการณ์ทางการเมือง อาทิ การมีรัฐธรรมนูญการมีพรรคการเมือง การเลือกตั้ง การให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพและไม่ถูกจำกัดสิทธิใด ๆ ทางการเมือง มีองค์กรถ่วงดุลและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งประเด็นดังกล่าวหากถูกนำไปใช้ให้เกิดความต่อเนื่องและไม่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อย ๆ ไม่มีการห้ามรวมกลุ่มจัดตั้งพรรคการเมืองเป็นบางครั้งบางคราว ไม่มีกาแทรกแซงองค์กรอิสระจาก

^{๑๕} ประจักษ์ ก้องกีรติ , <http://v-reform.org> > Democracy.-Rj.Prajak.pdf

^{๑๖} สหคดอย่างการเขียนในสมัยรัชกาลที่ ๖

^{๑๗} อ่างแล้ว , ประจักษ์ ก้องกีรติ

^{๑๘} กันตพัฒน์ ชนบุญ , การเลือกตั้ง ๒๕๖๒ : เส้นทางสู่ประชาธิปไตยภายใต้อำนาจอธิปไตย , วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมายปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา , หน้า ๓๗

รัฐบาล ตลอดจนไม่มีการรัฐประหาร ก็จะนำประเทศไทยไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่ก้าวหน้าแบบมั่นคงได้ หากแต่ถ้าเป็นการตรงกันข้ามก็นำประเทศไทยไปสู่ประชาธิปไตยที่ไม่มั่นคงได้เช่นเดียวกัน^{๑๙}

วิเคราะห์รัฐธรรมนูญไทย

ดังที่กล่าวมาข้างต้นว่ารัฐธรรมนูญถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ใช้ในการกำหนดกรอบทางการเมือง การปกครอง รวมไปถึงการกำหนดโครงสร้างต่าง ๆ แต่ว่าการที่ประเทศใดมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศก็ไม่ได้หมายความว่าประเทศนั้นจะมีความเป็นประชาธิปไตย เพราะการมีรัฐธรรมนูญไม่ได้เท่ากับการมีประชาธิปไตย ดังนั้นหากอยากจะทราบว่ารัฐธรรมนูญมีความเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ หรือแม้แต่อยากทราบว่าประเทศนั้น ๆ ปกครองด้วยระบอบใดก็จำเป็นต้องพิจารณาจากรัฐธรรมนูญเช่นกัน

สำหรับประเทศไทยหากพิจารณารัฐธรรมนูญทั้งหมดที่มีมากกว่า ๒๐ ฉบับ จะพบว่ารัฐธรรมนูญแต่ละฉบับมีบริบทและเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันออกไปตามเจตนารมณ์ของผู้มีอำนาจทางการเมืองสูงสุดในขณะนั้น ซึ่งโดยหลักใหญ่ใจความแล้วจะเห็นได้ว่าจุดเริ่มต้นของการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ๆ เป็นไปเพื่อจุดมุ่งหมายของผู้ครองอำนาจการเมืองเป็นที่ตั้งเสียเป็นส่วนใหญ่ และหากทำการศึกษารัฐธรรมนูญทั้ง ๒๐ ฉบับ เพื่อจำแนกลักษณะสำคัญของรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับโดยพิจารณาเจตนารมณ์และเนื้อหาสาระของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแล้ว สามารถจำแนกรัฐธรรมนูญกับการจัดระบบโครงสร้างอำนาจทางการเมืองได้ ดังนี้^{๒๐}

๑. รัฐธรรมนูญที่มีเจตนารมณ์และเนื้อหาสาระที่ไม่สอดคล้องกับหลักการและกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตย
๒. รัฐธรรมนูญที่มีเจตนารมณ์และเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับหลักการและกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตย
๓. รัฐธรรมนูญที่มีเจตนารมณ์และเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับหลักการและกระบวนการทางการเมืองแบบเผด็จการอำนาจนิยม
๔. รัฐธรรมนูญที่มีเจตนารมณ์และเนื้อหาสาระแบบประชาธิปไตยครึ่งใบ
๕. รัฐธรรมนูญที่มีเจตนารมณ์และเนื้อหาสาระที่มุ่งการปฏิรูปการเมืองสู่ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง

จากการจำแนกข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเมื่อพิจารณาจากเนื้อหาทั้งหมดของรัฐธรรมนูญแล้วมีรัฐธรรมนูญอยู่ถึง ๑๖ ฉบับ ที่มีเนื้อหาสาระไม่สอดคล้องหรือขัดกับหลักการประชาธิปไตย ได้แก่^{๒๑}

๑. ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ.๒๔๗๕

รัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้คณะราษฎรเป็นกลุ่มที่มีอำนาจสูงสุด มีการจำกัดอำนาจพระมหากษัตริย์และใช้รัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือปกป้องและเอื้อประโยชน์แก่คณะราษฎร ซึ่งเป็น

^{๑๙} เพิ่งอ้าง , หน้าเดียวกัน

^{๒๐} วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน , ๓๒ ปี แห่งพัฒนาการของระบอบรัฐธรรมนูญไทย : สภาวะของความล้มเหลวในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย , (เอกสารอัดสำเนา)

^{๒๑} เพิ่งอ้าง

โครงสร้างแห่งอำนาจในรูปแบบใหม่ รัฐธรรมนูญฉบับถูกยกเลิกภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๗๕ หลังการบังคับใช้ยู่ราว ๖ เดือน

๒. รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๗๕

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไม่ได้กล่าวถึงบทบาทและสถานะของคณะราษฎรไว้อย่างชัดเจนนัก และที่สำคัญไม่เปิดโอกาสให้มีการตั้งพรรคการเมือง^{๒๒} ขึ้นแล้วภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ยังมีการตราพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๗๖ ที่ส่งผลให้บุคคลจำนวนมากถูกจับกุมคุมขัง และถูกพิจารณาคดีทางการเมือง รัฐธรรมนูญถูกยกเลิกหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๘๙ ถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับหนึ่งที่บังคับใช้อย่างยาวนานคือกว่า ๑๔ ปี

๓. รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.๒๕๔๐

รัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้วุฒิสภามาจากการแต่งตั้งทั้งหมด เนื่องจากคณะรัฐประหารต้องการให้วุฒิสภา เป็นกลไกที่ทำหน้าที่เป็นฐานอำนาจทางการเมืองของคณะรัฐประหาร รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกยกเลิกหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒

๔. รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๔๕

รัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้มีสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว แต่มีสมาชิก ๒ ประเภทคือ มาจากการเลือกตั้งของราษฎรและมาจากการแต่งตั้ง แต่ละประเภทมีจำนวนเท่ากัน ทั้งนี้ก็เพื่อจุดมุ่งหมายให้รัฐบาลควบคุมเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีเพียงสภาเดียวได้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีรัฐธรรมนูญยังเปิดโอกาสให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและข้าราชการประจำสามารถดำรงตำแหน่งได้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกยกเลิกจากการรัฐประหาร

๕. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๒

รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจเด็ดขาดทั้งอำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ แก่หัวหน้าคณะรัฐประหาร ในการมีประกาศ คำสั่ง ใด ๆ และถือว่าคำสั่งหรือประกาศนั้นชอบด้วยกฎหมาย ถูกยกเลิกภายหลังการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๑๑ โดยมีอายุถึง ๙ ปีเศษ ซึ่งถือว่านานที่สุดในฐานะที่เป็นรัฐธรรมนูญเฉพาะกาล

๖. รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๑๑

รัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้วุฒิสภามาจากการแต่งตั้งและมีอำนาจเท่า ๆ กันกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยสมาชิกวุฒิสภาและรัฐมนตรีมาจากข้าราชการประจำได้ การเปิดโอกาสให้ข้าราชการประจำสามารถเข้ารับตำแหน่งได้ ทำให้ทิศทางการเมืองจึงยังคงเป็นไปตามการกำหนดของกลุ่มข้าราชการ ถูกยกเลิกโดยการรัฐประหาร รวมระยะเวลาประกาศใช้เพียง ๓ ปี ๔ เดือน ๒๗ วัน

๗. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๑๕

เป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นไปในแนวทางเดียวกับธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๒ ถูกยกเลิกจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๗

๘. รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๙

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้นำเอามาตรา ๗ จากธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๑๕ มาใส่ไว้ในมาตรา ๒๑ และมีการใช้มาตราดังกล่าวปราบปรามการกระทำที่เห็นว่าเป็น

^{๒๒} สารสำคัญของรัฐธรรมนูญไทยภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๕๗๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๐ , <http://pa.bru.ac.th/๒๐๒๑/๐๘/๐๔/constitution/>

คอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง รวมไปถึงกำหนดให้มีแผนพัฒนาประชาธิปไตยที่กินระยะเวลากว่า ๑๒ ปี รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกยกเลิกด้วยการรัฐประหาร

๙. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๒๐

เป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นไปในแนวทางเดียวกับธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๒ พ.ศ. ๒๕๑๕ และ พ.ศ. ๒๕๑๙ กำหนดให้หัวหน้าคณะปฏิวัติเป็นประธานสภานโยบายแห่งชาติทำหน้าที่กำหนดนโยบายและให้คำแนะนำแก่ฝ่ายบริหารเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางที่สภานโยบายแห่งชาติกำหนด รวมไปถึงการมีอำนาจแต่งตั้งและสั่งปลดนายกรัฐมนตรีได้อีกด้วย^{๒๓} ถูกยกเลิกด้วยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๒๑

๑๐. รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๒๑

รัฐธรรมนูญที่กำหนดให้มี ๒ สภา คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา แต่กลับกำหนดให้ประธานวุฒิสภาที่มาจากกาแต่งตั้งเป็นประธานรัฐสภา วุฒิสภามีอำนาจเท่า ๆ สภาผู้แทนราษฎร โดยวุฒิสภามาจากการแต่งตั้งของนายกรัฐมนตรีในเดียวกับวันที่เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองสภาลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี เป็นรัฐธรรมนูญที่ถูกเรียกว่าประชาธิปไตยครึ่งใบ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกยกเลิกด้วยการรัฐประหาร

๑๑. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๓๔

เป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ๓ ฉบับก่อนหน้ามาเป็นฐานในการร่างจึงมีเนื้อหาและแนวทางไปในทิศทางเดียวกัน ให้อำนาจประธานสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ซึ่งก็คือหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติมีอำนาจเหนือกว่านายกรัฐมนตรีในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยสรุปอำนาจเบ็ดเสร็จจึงรวมอยู่ที่ประธานสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ เพราะการริเริ่มใด ๆ ของนายกรัฐมนตรีจะกระทำไม่ได้หากไม่ได้ผ่านความเห็นชอบจากสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติถูก^{๒๔} รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกยกเลิกหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๓๔

๑๒. รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๓๔

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ได้กำหนดว่านายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือว่าต้องมาจากการเลือกตั้ง ส่วนสมาชิกวุฒิสภาก็สามารถดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีได้ในขณะเดียวกัน โดยมีสมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้งโดยการเสนอชื่อของประธานสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ถูกยกเลิกด้วยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐

๑๓. รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๔๙

เป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ๔ ฉบับก่อนหน้ามาเป็นฐาน ไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจเด็ดขาดแก่หัวหน้าคณะรัฐประหาร แต่มีการบัญญัติรับรองการกระทำของคณะรัฐประหารให้มีความครอบคลุมกว่าที่ผ่าน ๆ มา ถูกยกเลิกด้วยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๓} อ้างแล้ว , สารสำคัญของรัฐธรรมนูญไทยภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๒๔} อ้างแล้ว , สารสำคัญของรัฐธรรมนูญไทยภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๐

๑๔. รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้มีวุฒิสภามาจากการแต่งตั้งและการสรรหา และการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ทำให้พรรคการเมืองอ่อนแอลง มีมาตรา ๓๐๙ ที่รับรองการกระทำรัฐประหาร รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกยกเลิกด้วยการรัฐประหาร

๑๕. รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๕๗

เป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้ธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร ๕ ฉบับก่อนหน้ามาเป็นฐานในการร่างจึงมีเนื้อหาและแนวทางไปในทิศทางเดียวกันแต่มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้นในด้านเนื้อหา มีมาตรา ๔๔ เป็นมาตราสำคัญในการให้อำนาจทั้งนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ แก่หัวหน้าคณะรัฐประหาร ถูกยกเลิกด้วยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐

๑๖. รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐

รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญที่มีการนับคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ไม่ชัดเจน ส่งผลให้มีพรรคการเมืองกว่า ๒๐ พรรคเข้าร่วมเป็นรัฐบาล มีการให้อำนาจวุฒิสภา ๒๕๐ คนในการร่วมลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี และมีมาตรา ๒๗๙ ที่บัญญัติรับรองการกระทำรัฐประหารอย่างครอบคลุมและมีความละเอียดมากกว่าทุกฉบับที่ผ่านมา อีกทั้งในระหว่างการประกาศใช้ระยะแรกในขณะที่ยังไม่มีการเลือกตั้งก็มีบทบัญญัติให้หัวหน้าคณะรัฐประหารสามารถออกประกาศหรือคำสั่ง ตามมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้อีกด้วย

รัฐธรรมนูญจำนวน ๑๖ ฉบับ ข้างต้นทำให้เห็นแล้วว่าการที่ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญจำนวนมากที่มีเนื้อหาสาระไม่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญจึงเสมือนกับถูกใช้เป็นเพียงเครื่องมือในการเข้าสู่อำนาจเท่านั้น ทำให้การบังคับใช้หรือการร่างรัฐธรรมนูญกลายเป็นเพียงความพยายามของผู้มีอำนาจในการที่จะสร้างเครื่องมือขึ้นมาเพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งอำนาจของตน แต่เมื่อใดที่เครื่องมือที่ว่าไม่ตอบสนองต่อการใช้งานหรือเพื่อที่จะมีอำนาจหรือคงไว้ซึ่งอำนาจต่อไปก็จะมีการทำลายเครื่องมือชิ้นนั้นและสร้างเครื่องมือขึ้นมาใหม่ เพื่อเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมกับตนเข้ามาแทนที่^{๒๕}

ปัญหาในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ

แม้ว่าตลอดเวลาที่ผ่านมาไม่ว่ารัฐธรรมนูญจะถูกยกย่องว่าดีหรือมีบทบัญญัติที่ดีอย่างไรก็ตาม แต่เมื่อเป็นอุปสรรคต่อการเข้าสู่อำนาจของทั้งนักการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ หรือนายทหาร ก็จะมีการแก้ไขหรือสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อให้เอื้อประโยชน์แก่ตนในที่สุด ดังจะเห็นมาตลอดว่าในช่วง ๔๐ - ๕๐ ปีที่ผ่านมา นักการเมืองเองก็ใช้รัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือในการเข้าสู่อำนาจและเพื่อรักษาอำนาจของตนเองเช่นกัน รัฐธรรมนูญจึงเป็นสิ่งที่คล้ายกับของเล่นของผู้มีอำนาจ ในทำนองที่ว่าเมื่อนึกอยากจะใช้งานก็นำออกมาใช้งาน แต่เมื่อเมื่อนึกอยากใช้ก็จะทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือทำลายเสีย^{๒๖}

^{๒๕} ๙๐ ปี เปลี่ยนแปลงการปกครอง “ทหาร-นักการเมือง” อุปสรรคพัฒนาประชาธิปไตยไทย ,

<https://www.bangkokbiznews.com/politics/๑๐๑๑๗๙๓>

^{๒๖} อ้างแล้ว , ๙๐ ปี เปลี่ยนแปลงการปกครอง “ทหาร-นักการเมือง” อุปสรรคพัฒนาประชาธิปไตยไทย

ยิ่งไปกว่านั้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นต้นมา แม้ว่าในรัฐธรรมนูญจะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรักษาอำนาจอธิปไตย สิทธิเสรีภาพและความเป็นอยู่ของประชาชน แต่ก็ยังถูกบิดเบือนโดยผู้มีอำนาจทั้งจากฝ่ายทหารและฝ่ายการเมือง โดยไม่ได้ให้ความสนใจกับประเด็นของสิทธิและเสรีภาพ ความเป็นอยู่ของประชาชนเลย แม้กระทั่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ว่ากันว่าเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ก็ยังมีบทบัญญัติบางบทที่จำกัดอำนาจของประชาชนอยู่ และถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ จะมีกระบวนการร่างที่มาจากสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มีที่มาจากประชาชน มีบทบัญญัติต่าง ๆ ที่ถือว่าเป็นบทบัญญัติที่อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ แต่สุดท้ายแล้วบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ถูกบิดเบือนไปจากเจตนารมณ์ โดยนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้นหากเราคิดเพียงว่ารัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือในการเข้าสู่อำนาจ เราก็จะไม่มีทางมีรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญทุกฉบับที่ผ่านมาจึงกลายเป็นเพียงรัฐธรรมนูญของชนชั้นนำที่ต้องการเข้าสู่อำนาจเท่านั้น แม้ว่าในระยะหลังเมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จจะมีการนำร่างรัฐธรรมนูญไปทำการออกเสียงประชามติเพื่อเป็นการสร้างความชอบธรรมให้ร่างรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นใหม่ แต่การออกเสียงประชามติเพื่อเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญไม่เป็นไปตามหลักการของความเป็นประชาธิปไตยเลย^{๒๗}

ยิ่งในประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงและยกเลิกรัฐธรรมนูญอยู่บ่อยครั้ง จากสาเหตุส่วนใหญ่ที่มาจาก การรัฐประหารอย่างประเทศไทย ที่มักกำหนดให้เมื่อมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก็จะมีบทบัญญัติที่เป็นบทบัญญัติถาวรและบทบัญญัติที่เป็นบทเฉพาะกาลเพื่อนำไปสู่การบังคับใช้บทบัญญัติถาวรต่อไป แต่ทว่าบทบัญญัติที่เป็นบทเฉพาะกาลที่บังคับใช้เป็น การชั่วคราวในช่วงรอยต่อระหว่างการมีรัฐบาลชั่วคราวและจนกว่าจะมีรัฐบาลปกติที่มาจาก การเลือกตั้ง หรือบทบัญญัติที่มีไว้เพื่อเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นการชั่วคราวก่อนที่จะนำไปสู่การบังคับใช้บทบัญญัติที่เป็นถาวร ไม่ว่าจะเป็นบทเฉพาะกาลที่กำหนดให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติปฏิบัติหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎรไปจนกว่าจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การรับรองรัฐบาลชั่วคราวให้เป็นรัฐบาลต่อไปจนกว่าจะมีรัฐบาลชุดใหม่เข้ารับตำแหน่ง การไม่ให้ นำบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญบางมาตรา มาบังคับใช้กับรัฐมนตรีในรัฐบาลชั่วคราวไปจนถึงการนิรโทษกรรมให้บรรดาสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นผลพวงจากการรัฐประหารให้มีความชอบด้วยกฎหมาย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าส่วนที่ดูเหมือนจะขัดกับหลักการประชาธิปไตยของรัฐธรรมนูญอีกส่วนที่สำคัญคือบทเฉพาะกาล โดยในหลายครั้งบทเฉพาะกาลถูกใช้เป็นเครื่องมือในการรับรองความชอบธรรมในการรัฐประหารและรับรองการกระทำของคณะรัฐประหารไม่ว่าจะเป็นการรับรองประกาศหรือคำสั่ง ของคณะรัฐประหารให้ชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งการที่บัญญัติรับรองเสมือนการนิรโทษกรรมให้แก่คณะรัฐประหารไม่ให้มีความผิดเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ

บทบัญญัติที่รับรองการกระทำที่มีสาเหตุเกิดจากการรัฐประหารเริ่มมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้นตั้งแต่การบังคับใช้รัฐธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยมีการบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑ เพื่อรับรองการกระทำตั้งแต่วันที่มีการทำรัฐประหารจนถึงวันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๑๕ รวมไปถึงการบัญญัติให้ผู้ที่ปฏิบัติตามคณะรัฐประหารและหัวหน้าคณะรัฐประหารไม่มีความผิดและถือเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย กลายเป็นแม่แบบให้กับธรรมนูญ

^{๒๗} เพ็งอ้าง

การปกครองราชอาณาจักร รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ไปจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับถาวรในฉบับต่อ ๆ มาว่า จะต้องมีการบัญญัติในทำนองเดียวกันนี้ลงไป ในรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นการรับรองการกระทำของคณะรัฐประหารให้ชอบธรรมและปราศจากความผิด

ต่อมาในมาตรา ๒๒๒ จากบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๓๔ ก็ได้มีการพัฒนาไปจนถึงระดับที่มีความชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยให้คำสั่งของหัวหน้าคณะรัฐประหารตามอำนาจในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้าที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่ และคุ้มครองไปถึงบุคคลหรือคณะบุคคลที่ได้ปฏิบัติกรตามคณะรัฐประหารหรือหัวหน้าคณะรัฐประหาร

การบัญญัติบทเฉพาะกาลในลักษณะนี้เริ่มมีรายละเอียดที่มากขึ้นและครอบคลุมยิ่งขึ้นถึงการกระทำทั้งหลายเพื่อการทำรัฐประหารของหัวหน้าคณะรัฐประหารและคณะรัฐประหารและองค์การพวต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการทำรัฐประหาร ไม่ว่าจะในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ ทั้งที่ได้กระทำก่อนหรือหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ซึ่งรับรองไปจนถึงก่อนวันก่อนการทำรัฐประหารด้วย ดังที่ปรากฏในมาตรา ๓๖ และมาตรา ๓๗ ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๔๙ และมาตรา ๔๗ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๕๗

ปัจจุบันในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗๙ ที่ได้ไว้มีพัฒนาการมากกว่าเดิม เนื่องจากเป็นการรวมเอากลไกใหม่ที่สร้างผลนิรโทษกรรมแก่คณะรัฐประหาร และหัวหน้าคณะรัฐประหารซึ่งมีผลตั้งแต่อดีตต่อเนื่องไปจนถึงอนาคต รวมถึงการรับรองความต่อเนื่องของการกระทำของคณะรัฐประหารและการกระทำที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำของคณะรัฐประหารทั้งหมด ดังที่ปรากฏอยู่ในวรรคหนึ่งของมาตรา ๒๗๙ ที่รับรองความต่อเนื่องของการกระทำทั้งหลายของคณะรัฐประหาร และหัวหน้าคณะรัฐประหารก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ รวมถึงการปฏิบัติตามคณะรัฐประหาร และหัวหน้าคณะรัฐประหาร และนิรโทษกรรมล่วงหน้าการกระทำทั้งหลายของคณะรัฐประหารและหัวหน้าคณะรัฐประหาร ที่เกิดขึ้นไปตามอำนาจในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน^{๒๘} รวมถึงการปฏิบัติตามประกาศหรือคำสั่งทั้งหลายเหล่านั้นด้วย และวรรคสองของมาตรา ๒๗๙ ที่รับรองความต่อเนื่องของผลนิรโทษกรรมแก่การกระทำของคณะรัฐประหารทั้งหมดที่ได้ถูกรับรองความชอบด้วยกฎหมายไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้า และการกระทำที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำของคณะรัฐประหารทั้งปวงด้วย^{๒๙}

การที่ระบุหรือรับรองการกระทำของคณะรัฐประหารไว้ในรัฐธรรมนูญเช่นนี้หากจะมองอย่างง่าย ๆ อาจมองได้ว่าเป็นพระราชบัญญัติหรือกฎหมายที่มีศักดิ์ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญอาจจะทำให้กฎหมายดังกล่าวให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและหลักประชาธิปไตย การบัญญัติลงไป ในรัฐธรรมนูญที่ถือเป็นกฎหมายสูงสุดและกฎหมายใด ๆ ไม่อาจที่จะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญได้ก็เพื่อเป็นการรับรองว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจากการรัฐประหารนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว^{๓๐}

ในทางกลับกันบทเฉพาะกาลที่ควรจะเป็นจุดเชื่อมของรอยต่อในการกำหนดอำนาจหน้าที่ กำหนดวิธีปฏิบัติ หรือกำหนดกระบวนการเปลี่ยนผ่าน เพื่อนำไปสู่บทบัญญัติถาวรระหว่างการ

^{๒๘} รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ ยังกำหนดให้หัวหน้าคณะรัฐประหารยังสามารถออกประกาศ คำสั่ง ฯลฯ ได้ตามรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๕๗

^{๒๙} รัฐประหารไม่เป็นความผิด อภิสิทธิ์ทางรัฐธรรมนูญ , <https://elect.in.th/coupandcon/>

^{๓๐} มีนักวิชาการบางส่วนเห็นว่ากรณีที่มอบบัญญัติเช่นนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นการขัดต่อหลักนิติรัฐ และทำให้บทบัญญัตินี้ดูเหมือนว่า รัฐธรรมนูญ

เปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญหรือระหว่างรัฐบาลชั่วคราวกับรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง แต่บทเฉพาะกาลจากรัฐธรรมนูญที่ร่างออกมาภายหลังการรัฐประหารกลับบัญญัติถึงข้อยกเว้นที่ไม่ต้องปฏิบัติตามรวมไปถึงรับรองการกระทำที่ขัดกับหลักการประชาธิปไตยอย่างการรัฐประหารเอาไว้ การกระทำดังกล่าวจึงยิ่งจะสร้างบรรทัดฐานที่ไม่ถูกต้อง หากมีการยึดถือเป็นต้นแบบและมีกระทำเช่นนี้ต่อไปอีกเรื่อย ๆ ทุกอย่างก็จะมีวันที่จะจบสิ้น

อย่างไรจะเรียกว่ารัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย

ถ้าจะนับว่าธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ.๒๔๗๕ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่กล่าวว่าอำนาจในการปกครองประเทศเป็นของราษฎร ไม่ใช่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งอีกต่อไป ก็จะมีคำถามว่าเมื่ออำนาจเป็นของราษฎร แล้วราษฎรจะใช้อำนาจอย่างไร ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงเป็นเครื่องมือที่จะกำหนดว่าสามารถใช้อำนาจผ่านช่องทางใดได้บ้าง เช่น ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ระบุว่าเป็นการใช้อำนาจผ่านทางฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ^{๓๑}

ต่อมาคือการให้อำนาจของประชาชนในการที่จะมีสิทธิในการเรียกร้องต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่นการลงชื่อเสนอกฎหมาย แก้ไข และถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทำให้กลายเป็นคำถามว่าเราอยากเห็นประชาชนมีอำนาจหรือไม่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยและเครื่องมือสำคัญของประชาชนในการรักษาประชาธิปไตย คือ พรรคการเมือง เพราะพรรคการเมืองเป็นตัวแทนของประชาชน พรรคการเมืองต้องลงมาพบปะกับประชาชนเพื่อรับทราบปัญหา นำไปสู่การสร้างนโยบายในการแก้ไขปัญหา^{๓๒}

กลับกันรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นประชาธิปไตยจะมีความโน้มเอียงไปทางอำนาจนิยมมากกว่าจะมีหลักอยู่ ๓ ข้อ ที่จะทำให้รัฐธรรมนูญไม่เป็นประชาธิปไตย คือ^{๓๓}

๑. เอื้อประโยชน์ให้แก่คนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งให้สามารถใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงผู้อื่นได้

๒. รัฐธรรมนูญทำให้คนในสังคมยอมรับการถูกกดขี่ หรือแม้ว่าจะไม่ยอมศิโรราบ แต่ก็ต่อสู้ได้อย่างยากลำบาก

๓. มีความพยายามส่งต่อหรือสืบทอดการใช้อำนาจจากรัฐบาลหนึ่งไปอีกรัฐบาลหนึ่ง หรือรุ่นต่อรุ่นไปเรื่อย ๆ

เพื่อความถูกต้องและสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้กับรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญจึงต้องเป็นกติกาที่ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้ พร้อมนำเอาปัญหา นำเอาความเป็นอยู่ของสังคมมาคิดร่วมกัน ถ้าคนในสังคมร่วมกันร่างรัฐธรรมนูญ ก็จะมีมาตรการต่อรัฐธรรมนูญมากขึ้น และถ้ารัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่ประชาชนร่วมกันร่างขึ้นมา ก็จะเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้ได้กับทุกคน รวมทั้งผู้ที่กำลังใช้อำนาจอยู่ในขณะนั้นด้วย^{๓๔}

^{๓๑} รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ กับดักที่ต้องแก้ก่อนประชาธิปไตยล่มสลาย , https://waymagazine.org/solve_constitution/

^{๓๒} เพ็งอ้าง

^{๓๓} เพ็งอ้าง

^{๓๔} เพ็งอ้าง

หากจะพิจารณาว่าจะทำอย่างไรให้ได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นประชาธิปไตยมีประเด็นที่ต้องพิจารณาอยู่ ๗ ประเด็นหลัก ๆ ด้วยกัน คือ^{๓๕}

๑. ต้องเป็นรัฐธรรมนูญที่มองว่าประชาชนคือรัฐอธิปไตย หรือก็คืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนและได้มาจากประชาชน ที่สำคัญที่สุดรัฐธรรมนูญต้องสะท้อนถึง “เจตนารมณ์” ของประชาชน ในฐานะที่ประชาชนเป็นที่มาของอำนาจและฐานของความชอบธรรมในการปกครอง ความเชื่อในเรื่องของเจตนารมณ์ของประชาชนสามารถขยายความไปเป็นเรื่องการยึดโยงกับประชาชน ได้อีกว่าเมื่อประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครองแล้วเขาจะต้องปกครองอย่างมีความรับผิดชอบ โดยการที่ประชาชนสามารถเรียกคืนอำนาจและแต่งตั้งสถาบันทางการเมืองใหม่ได้

๒. รัฐธรรมนูญในสังคมประชาธิปไตยจะต้องมีลักษณะเป็นกฎหมาย คือกำหนดว่าอะไรทำได้ อะไรทำไม่ได้ และเป็นกฎหมายสูงสุด โดยที่รัฐบาลจะต้องทำงานตามกรอบที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

๓. เชื่อมโยงจากข้อ ๑. และ ข้อ ๒. นั่นคือรัฐธรรมนูญที่ถือหลักว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนและมาจากประชาชนนั้นจะต้องถูกกำกับโดยกฎหมาย และถูกกำกับโดยหลักการประชาธิปไตย ดังนั้นหลักการที่เรียกว่ารัฐธรรมนูญนิยมนี้จะต้องเชื่อมโยงกับการเมืองแบบประชาธิปไตย และรัฐบาลที่มาจากตัวแทนของประชาชน แม้ในกรณีที่มีสถานการณ์ฉุกเฉินก็ตาม รัฐธรรมนูญก็จะต้องคงหลักของการใช้อำนาจจากการยินยอมของประชาชน อาทิ ระยะเวลาในการใช้อำนาจพิเศษ และการตรวจสอบย้อนหลัง เป็นต้น

๔. นอกเหนือจากหลักการที่ว่าประชาชนเป็นรัฐอธิปไตยและรัฐบาลต้องเป็นรัฐบาลประชาธิปไตยแล้ว หลักการอื่น ๆ ที่มีในรัฐธรรมนูญก็คือเรื่องของกรมการมีรัฐบาลที่ถูกจำกัดอำนาจ ไม่ใช่มองว่ารัฐบาลมีอำนาจมหาศาลที่รุกร้าไปในพื้นที่ความเป็นส่วนตัวของประชาชนได้ การแบ่งแยกอำนาจที่มีการตรวจสอบซึ่งกันและกัน การควบคุมกองทัพโดยอำนาจพลเรือน การควบคุมตำรวจด้วยกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ตำรวจไม่สามารถใช้กฎหมายกับประชาชนได้แต่เพียงฝ่ายเดียว และตรวจสอบอำนาจตำรวจได้ยาก รวมทั้งการมีฝ่ายตุลาการที่เป็นอิสระ

๕. รัฐบาลต้องเป็นรัฐบาลที่เคารพและให้หลักประกันต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลแต่ละคน ตามที่ระบุไว้ในคำประกาศสิทธิมนุษยชนสากล สิทธิของประชาชนสามารถถูกจำกัดได้ แต่การจำกัดสิทธิของประชาชนเช่นว่านั้นก็ต้องมีอย่างจำกัดเช่นเดียวกัน การจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในยามวิกฤตนั้นเกิดขึ้นได้ แต่จะต้องถูกตรวจสอบอย่างเข้มข้นโดยองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และการตรวจสอบตามหลักประชาธิปไตย รวมทั้งการจำกัดสิทธินั้นจะต้องเป็นการจำกัดสิทธิเป็นการชั่วคราวและเท่าที่จำเป็น หรือกล่าวอีกอย่างก็คือ รัฐบาลตามหลักเสรีนิยมประชาธิปไตยที่รองรับโดยรัฐธรรมนูญนิยมนั้นจะต้องมองว่ามีไว้เพื่อทำให้สิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นถูกพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ใช่มีไว้จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน

^{๓๕} อะไรคือหลักการของรัฐธรรมนูญ ในระบอบประชาธิปไตย? โดย พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ , https://www.matichon.co.th/columnists/news_๒๓๓๓๒๒

๖. การกำกับดูแลและปกครองประเทศจะต้องครอบคลุมถึงการมีสถาบันต่าง ๆ ที่สามารถควบคุมตรวจสอบให้การดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ หมายรวมถึงการควบคุมการใช้อำนาจของรัฐทั้งหมด และเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งเป็นรากฐานของการใช้อำนาจในระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตย

๗. การเคารพหลักรัฐธรรมนูญนิยมในปัจจุบัน ขยายความจากยุคเริ่มต้นมาสู่การเคารพต่อหลักการการปกครองตนเองของประชาชน ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนจะสามารถมีเสรีภาพในการเลือกอนาคต เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกการเชื่อมโยงของเขากับสถาบันทางการเมืองได้เอง เช่นการลงประชามติออกจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจการเมืองบางลักษณะอย่างในกรณีอังกฤษ

บทสรุป

ถึงวันนี้นับเป็นเวลากว่า ๙๐ ปี จากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ถ้าหากเรามองสังคมการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาโดยใช้การมองผ่านรัฐธรรมนูญตั้งแต่ฉบับแรกจนถึงฉบับปัจจุบัน สิ่งที่หลายคนมองเห็นอาจจะเป็นภาพของประเทศไทยที่ตกอยู่ภายใต้ความไม่เป็นประชาธิปไตยมากกว่าความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากการที่เรามีรัฐธรรมนูญมาแล้วมากกว่า ๒๐ ฉบับ แต่ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับที่เราถืออยู่กลับไม่ได้เป็นสิ่งที่รับประกันได้เลยว่าประเทศไทยดำเนินการปกครองที่เป็นไปตามครรลองของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

เพราะหากนับแล้วประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมากกว่า ๑๖ ฉบับ ที่เมื่อพิจารณาแล้วมีเนื้อหาและบทบัญญัติขัดกับหลักประชาธิปไตยดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ยิ่งไปกว่านั้นบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญหลาย ฉบับยังมีพื้นฐานการร่างที่มาจากความไม่เชื่อใจ ไม่เชื่อมั่นในประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริงว่ามีความสามารถที่จะตัดสินใจอะไรได้ด้วยตนเองหากไม่มีการบังคับหรือชี้แนะจากผู้มีอำนาจ ชำร้ายไปกว่านั้นรัฐธรรมนูญบางฉบับยังร่างขึ้นเพื่อเป็นการสืบทอด และส่งต่ออำนาจ หรือเพียงต้องการเสริมฐานอำนาจของผู้มีอำนาจในช่วงเวลานั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมอำนาจของคณะรัฐประหารให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น

สิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงทำให้รัฐธรรมนูญมีเนื้อหาที่ขัดหรือแย้งกับความเป็นประชาธิปไตยอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ ที่สำคัญการขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชนตั้งแต่กระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ รวมไปถึงการไม่รับฟังความคิดเห็นของประชาชน ยิ่งจะทำให้รัฐธรรมนูญมีความชอบธรรมน้อยลง แม้ว่าหลายครั้งจะมีความพยายามดึงรัฐธรรมนูญให้กลับเข้าสู่วิถีทางของประชาธิปไตยอีกครั้ง แต่สุดท้ายสิ่งเหล่านั้นก็ไม่ได้เกิดขึ้น เพราะที่สุดแล้วรัฐธรรมนูญก็ถูกทำให้ชะงักลงด้วยการถูกดึงให้ออกนอกเส้นทางของประชาธิปไตยอีกครั้งด้วยการรัฐประหาร

การทำรัฐประหารจึงกลายเป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งของการหยุดชะงักลงหลายครั้งของความเป็นประชาธิปไตยในประเทศไทย วงจรดังกล่าวกลายเป็นวงจรที่วนเวียนอยู่ไม่รู้จักจบสิ้นของประเทศไทย กลายเป็น "วงจรอุบาทว์ทางการเมือง"^{๓๖} และถึงแม้ว่าจะมีรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นใหม่ภายหลังการรัฐประหารก็ตาม รัฐธรรมนูญนั้นก็ยังเป็นรัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติหลายส่วนที่ขัดแย้งกับ

^{๓๖} ผู้คิดคำอธิบายนี้คือ ศาสตราจารย์ ดร. ลิขิต ธีระเวคิน , กล่าวคือ วงจรดังกล่าวมีแบบแผนคือ เกิดการเมืองที่นำไปสู่ความวุ่นวาย ไร้เสถียรภาพของนักการเมือง จากนั้นก็มีการรัฐประหาร มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เมื่อรัฐธรรมนูญถูกประกาศใช้ การเมืองประชาธิปไตยก็จะเดินหน้าต่อไปในแบบที่นำไปสู่ความวุ่นวาย ไร้เสถียรภาพ จนกลับมาที่การทำรัฐประหารอีกครั้ง

หลักประชาธิปไตย และแม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนั้น ๆ จะมีการรับรองสิทธิและอย่างเสรีภาพกว้างขวางครอบคลุม และมีหลักการมากเพียงใด หากไม่มีการบังคับใช้อย่างยุติธรรม ปราศจากความเคารพในรัฐธรรมนูญ มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญด้วยวิถีทางที่ไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างการทำรัฐประหาร รัฐธรรมนูญก็เป็นเพียงกฎหมายฉบับหนึ่งที่ไร้ค่า ขาดความศักดิ์สิทธิ์ในที่สุด

บรรณานุกรม

หนังสือ

บัณฑิต จันทรโรจนกิจ , รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ความเป็นมาและสาระสำคัญ , (กรุงเทพฯ ฯ สถาบันพระปกเกล้า) , ๒๕๕๘

ลิขิต อีร์เวคิน , ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษ ๒๑ : ทางตัน ทางออก และแนวทางแก้ไข , สถาบันพระปกเกล้า , ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษใหม่ , (กรุงเทพฯ ฯ สถาบันพระปกเกล้า) , ๒๕๕๙ ,

บทความ เอกสาร

กนต์พัฒน์ ชนะบุญ , การเลือกตั้ง ๒๕๖๒ : เส้นทางสู่ประชาธิปไตยภายใต้อำนาจนิยม , วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมายปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน , ๗๒ ปี แห่งพัฒนาการของระบอบรัฐธรรมนูญไทย : สภาวะของความล้มเหลวในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย

อมรเทพ แก้วกลังกร , สาระน่ารู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ

เว็บไซต์

<https://dictionary.orst.go.th/>

๙๐ ปี เปลี่ยนแปลงการปกครอง “ทหาร - นักการเมือง” อุปสรรคพัฒนาประชาธิปไตยไทย ,

<https://www.bangkokbiznews.com/politics/๑๐๑๑๗๙๓>

เขมภัทร ทฤษฎีคุณ , รัฐธรรมนูญคืออะไร : ความหมายและที่มาของคำ :

<https://pridi.or.th/th/content/๒๐๒๑/๐๖/๗๔๘>

ประจักษ์ ก้องกีรติ , <http://v-reform.org> > Democracy.-Rj.Prajak.pdf

รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ กับดักที่ต้องแก้ก่อนประชาธิปไตยล่มสลาย ,

https://waymagazine.org/solve_constitution/

รัฐประหารไม่เป็นความผิด อภิสิทธิ์์ทางรัฐธรรมนูญ , <https://elect.in.th/coupandcon/>

วิเชียร เฟ่งพิศ , รัฐธรรมนูญกับหลักประชาธิปไตย ,

<https://pridi.or.th/th/content/๒๐๒๑/๑๒/๙๒๔>

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญไทยภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๐ ,

<http://pa.bru.ac.th/๒๐๒๑/๐๘/๐๔/constitution/>

อะไรคือหลักการของรัฐธรรมนูญ ในระบอบประชาธิปไตย ? โดย พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ,

https://www.matichon.co.th/columnists/news_๒๓๓๓๒๒